Utbildningsutskottets betänkande 1987/88:12

om lärartjänster i grundskolan, m.m. (prop. 1987/88:100, bil. 10 delvis)

UbU 1987/88:12

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1987/88:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under rubriken Vissa särskilda frågor avsnittet Lärartjänster och lärarfortbildning (s. 45–56) jämte motioner.

Propositionen

Regeringen har

dels föreslagit

1. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om de nya tjänsteorganisationerna för lärare i grundskolan resp. grundutbildningen för vuxna,

2. att riksdagen godkänner att de nya tjänsteorganisationerna får införas vid den tidpunkt och på det sätt som regeringen bestämmer,

3. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om särskilt bidrag till fortbildning av lärare,

dels

berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen har anförts om angelägna fortbildningsbehov.

Motionerna

1987/88:Ub230 av Alf Svensson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående ett nytt förslag till utbildning av grundskolans lärare för årskurserna 1–6.

1987/88:Ub246 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om organisationen av lärarfortbildningen.

1987/88:Ub253 av Charlotte Branting och Barbro Sandberg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag beträffande tjänstekonstruktionen för lärare i grundskolan och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts,

1 *Riksdagen 1987/88. 14 saml. Nr 12*

Rättelse: S. 2 rad 7–10 utgår

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioritering av fortbildning.

1987/88:Ub278 av Ylva Annerstedt m.fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen under anslaget B 12. Bidrag till driften av grundskolor m.m. anslår 30 milj.kr. utöver vad regeringen har föreslagit att fördelas under punkt 5. Bidrag till lokal skolutveckling.

1987/88:Ub332 av Eva Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att besluten om grundskolans tjänsteorganisation bör överflyttas till lokal nivå.

1987/88:Ub361 av Pär Granstedt m.fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förlängning av utbildningen av lärare för grundskolans tidigare årskurser,

3. att riksdagen avslår regeringens hemställan i vad avser lärartjänster i grundskolan,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärartjänster och lärarfortbildning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare resurser till lärarfortbildning.

1987/88:Ub363 av Rune Rydén m.fl. (m, fp, c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att i fråga om nuvarande lärare i orienteringsämnen på grundskolans högstadium ett system med två lärare, där var och en är behörig i olika ämnen inom ämnesgruppen, är en fullt acceptabel lösning på lärarfrågan,

2. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att finna sådana organisatoriska former för lärares fortbildning att eleverna inte drabbas av täta lärarbyten eller inställd undervisning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om distansundervisning i form av korrespondensundervisning och avgiftsfritt studiematerial i orienteringsämne,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om visst utbildningsmaterial i mellanstadiemetodik.

1987/88:Ub364 av Birgitta Rydle m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärarnas tjänstesystem.

1987/88:Ub542 av Lars Sundin (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av utbildningsplanen för lärare för grundskolans lägre årskurser,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av utbildningsplanen för lärare för grundskolans högre

årskurser i vad gäller utbildningens omfattning i de enskilda orienteringsämnena och ämneskombinationer inom angivna specialiseringar.

1987/88:Ub625 av Ylva Annerstedt m.fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om huvudprincipen för kompetens i det ämne läraren skall undervisa i,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheter till flera ämneskombinationer,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sammanlagt 80 milj.kr. per år skall utgå till lärares fortbildning i tio år fr.o.m. 1989/90,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioriteringar i lärarutbildning och lärarfortbildning,

6. att riksdagen beslutar att till lärarfortbildning för budgetåret 1988/89 anslå ett i förhållande till regeringens förslag med 30 milj.kr. förhöjt anslag,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tjänsteorganisationen för lärarna.

1987/88:Ub806 av Carl Bildt m.fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

22. att riksdagen beslutar att den förestående förändringen av lärarutbildningen skall avbrytas i enlighet med vad som i motionen anförts,

23. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny lärarutbildning i enlighet med vad som i motionen anförts,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärarnas fortbildning.

1987/88:Ub813 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsekvenserna för skolan i och med den nya lärarutbildningen för grundskolan,

2. att riksdagen beslutar förlänga utbildningen för lärare i årskurs 1–7 med 20 poäng,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokal skolutveckling och personalfortbildning,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till organisering av kompletteringsutbildning,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tjänsteorganisationen för lärare i grundskolan.

Utskottet

Lärartjänster i grundskolan m.m.

Riksdagen beslutade vid riksmötet 1984/85 om en ny lärarutbildning för grundskolan (prop. 1984/85:122, UbU 1984/85:31, rskr. 1984/85:366). Enligt riksdagsbeslutet skall utbildning på en grundskollärarlinje starta läsåret 1988/89.

I motion 1987/88:Ub 806 (m) yrkandena 22 och 23 hemställs att förberedelserna för den förestående förändringen av lärarutbildningen skall avbrytas

och att riksdagen hos regeringen skall framställa en *begäran om förslag till en ny lärarutbildning* innebärande bl.a. utbildning på en klasslärarlinje och en ämneslärarlinje. Även i motion 1987/88:Ub230 (c) yrkande 10 begärs ett nytt förslag i fråga om utbildningen av lärare för grundskolans tidigare årskurser. Såväl praktiska skäl i vad gäller skolans organisation som omsorg om kvaliteten i utbildningen anses tala för att lärarna utbildas för årskurserna 1–6 i stället för årskurserna 1–7.

Utskottet vill erinra om vad utskottet anfört i sitt av riksdagen godkända betänkande om lärarutbildning för grundskolan (UbU 1984/85:31 s. 6), när det gäller utbildning inom ramen för en enda linje:

Enligt utskottets uppfattning är det i detta sammanhang nödvändigt att se grundskolan som en helhet och låta den få framträda som en skola utformad efter sina egna villkor. Visserligen närmar sig andelen elever i en årskull som från grundskolan övergår till gymnasieskolan 100 %, men kvar står ändå att grundskolan är en obligatorisk skola för alla till skillnad från gymnasieskolan som är en frivillig påbyggnad. Grundskolan har alltmer inriktats mot att hålla eleverna samlade i odifferentierade klasser, medan i gymnasieskolan med dess många studievägar med skilda inriktningar (linjer och specialkurser) gruppering av eleverna mera sker efter intresse och fallenhet. Inriktningen mot en sammanhållning av klasserna under de första nio skolåren har gradvis förstärkts sedan grundskolan infördes och har medfört en delvis ändrad syn på undervisningen på högstadiet. En organisatoriskt sammanhållen lärarutbildning för låg-, mellan- och högstadierna främjar denna inriktning, medan en linjedelad lärarutbildningsorganisation bidrar till att bibehålla den nuvarande skillnaden i pedagogiskt synsätt mellan främst mellanstadiets och högstadiets lärare.

Vad som nu har anförts strider enligt utskottets mening inte mot strävandena att åstadkomma samverkan mellan förskolan och grundskolan och mellan grundskolan och gymnasieskolan.

Uttalandet äger alltjämt giltighet. Riksdagens beslut om lärarutbildning för grundskolan bör enligt utskottets mening ligga fast.

Grundskolans huvuduppgift är att ge eleverna goda kunskaper och utveckla deras färdigheter. Det har inte varit möjligt att inom ramen för en odifferentierad lärarutbildningslinje rymma allt det som en lärare behöver för att undervisa i grundskolans samtliga nio årskurser. Det har därför varit nödvändigt att differentiera utbildningen inom grundskollärarlinjen. Linjen består av två grenar. En är utformad för lärare som skall tjänstgöra i årskurserna 1–7, varvid tjänstgöringen i årskurserna 4–7 främst skall avse antingen svenska och samhällsorienterande ämnen eller matematik och naturorienterande ämnen. Den andra är utformad för lärare som skall tjänstgöra i årskurserna 4–9. Lärare i dessa årskurser behöver fördjupade kunskaper, och deras utbildning är därför differentierad och inriktad mot olika ämnesspecialiseringar: svenska och främmande språk, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen med eller utan matematik, praktisk-estetiskt ämne jämte annat ämne, m.m.

Av vad som här redovisats framgår att såväl lärare för grundskolans tidigare årskurser som lärare för grundskolans senare årskurser kan tjänstgöra i årskurserna 4–7 i de ämnen i vilka de har erforderlig utbildning. När undervisningen organiseras, kan hänsyn alltså tas till elevernas, lärarnas och skolans behov (prop. 1984/85:122 s. 9).

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1987/88:Ub230 yrkande 10 och 1986/87:Ub806 yrkandena 22 och 23.

Av budgetpropositionen framgår att SÖ har föreslagit att den nya tjänsteorganisationen skall omfatta en lärartjänst för grundskolan och en lärartjänst för grundutbildningen av vuxna. SÖ anser att detta är ändamålsenligt och praktiskt, framför allt med hänsyn till möjligheten att föra över de befintliga lärarna till den nya organisationen. Samtidigt ger en sådan ny organisation, enligt SÖ, utrymme för en flexibel läraranvändning. Vidare anser SÖ att det ligger ett psykologiskt värde i att den sammanhållna grundskolan har bara ett slags lärare, en grundskollärare.

Till skillnad från SÖ anser föredragande statsrådet att *tjänsteorganisationen för lärare i såväl grundskolan som grundutbildningen för vuxna* bör anknytas till grundskollärarutbildningens huvudsakliga uppläggning och innehåll. Eftersom lärare bör undervisa i ämnen och årskurser som de har utbildning för är det enligt statsrådet naturligt att låta deras tjänster ansluta sig till huvudinriktningen i lärarutbildningen. Härigenom erhålls den bästa garantin för överensstämmelse mellan lärarnas utbildning och tjänstgöring. En betydande svaghet med SÖ:s förslag är enligt statsrådets mening att det i praktiken överlåter ansvaret för att utforma tjänstesystemet i grundskolan till den lokala nivån. Tjänsternas faktiska innehåll och omfattning kan komma att skifta från kommun till kommun och från skola till skola, vilket han av flera skäl anser olyckligt.

I propositionen hemställs att regeringen inhämtar riksdagens godkännande av vad föredragande statsrådet har förordat om principer för nya tjänster som lärare i grundskolan resp. grundutbildning för vuxna. Det bör enligt propositionen få ankomma på regeringen att besluta om den närmare utformningen av tjänsteorganisationerna.

Med anledning av propositionen har väckts ett antal motioner.

I motion 1987/88:Ub364 (m) anförs att en framtida tjänsteorganisation, oavsett hur den nya grundskollärarutbildningen kommer att utformas, bör rymma dels ett tjänstesystem för de lärare som i dag är verksamma i skolan, dels ett system för de lärare som har en eventuell ny form av utbildning. Motionärerna hemställer att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

I motion 1987/88:Ub625 (fp) yrkandena 1, 2 och 7 framhålls att en ny tjänstekonstruktion för grundskolan bör utformas så, att den garanterar att det finns överensstämmelse mellan lärarnas utbildning och deras tjänstgöring. En sådan modell ger störst möjlighet att upprätthålla de krav på kvalitet som måste ställas på den obligatoriska skolans undervisning. Tjänstesystemet bör därför innehålla flera slag av tjänster. Motionärerna anser därför att den nya grundutbildningen för lärare för årskurserna 4–9 bör ha flera och mer flexibla ämneskombinationer än de i propositionen angivna, bl.a. föreslås ämneskombinationen svenska och två samhällsorienterande ämnen. Frågor av detta slag berörs också i motion 1987/88:Ub542 (fp) yrkande 2. I båda motionerna anförs vidare att huvudprincipen bör vara att lärarna för årskurserna 4–9 skall bedriva studier motsvarande minst 40 poäng i ämne som vederbörande skall undervisa i. Enligt motion 1987/88:Ub363 (m, fp, c)

yrkande 1 bör riksdagen uttala att i fråga om nuvarande lärare i orienteringsämnen på grundskolans högstadium ett system med två lärare, där var och en är behörig i olika ämnen inom ämnesgruppen, är en fullt acceptabel lösning av lärarfrågan.

I motion 1987/88:Ub813 (vpk) yrkande 8 uttalas att SÖ:s förslag om en grundskollärartjänst inte kan tillstyrkas, även om detta förslag enligt motionärerna är bättre än det regeringen framlägger. Motionärerna yrkar att regeringen skall ges i uppdrag att lägga fram ett nytt förslag till tjänsteorganisation. I motion 1987/88:Ub361 (c) yrkandena 3 och 4 (delvis) avvisas regeringens förslag till tjänsteorganisation. I stället förordas ett system med endast en grundskollärartjänst. Enligt motionärerna måste dock SÖ:s förslag i frågan kombineras med ännu större krav på överensstämmelse mellan lärares utbildning och tjänstgöring. Enligt motionärerna bör regeringen ges i uppdrag att utforma ett nytt och fullständigt förslag till tjänsteorganisation och därefter återkomma till riksdagen med en proposition i ärendet. I motion 1987/88:Ub253 (fp) yrkande 1 stöds SÖ:s förslag till tjänsteorganisation. Enligt motion 1987/88:Ub332 (s) bör besluten om grundskolans tjänsteorganisation överflyttas till lokal nivå.

Utskottet vill i ärendet anföra följande.

Skolan är en av samhällets viktigare kulturinstitutioner. Skolan har den unika uppgiften och möjligheten att ge barn och ungdom det som de inte utan vidare kan få på annat sätt, nämligen kontinuitet i kunskapsinhämtandet, systematik i kunskaperna, allmän överblick och träning i samverkan. För att skolan skall kunna fullgöra dessa uppgifter och ge varje barn bästa möjliga skolgång måste lärarna ha såväl goda ämneskunskaper som ett pedagogiskt yrkeskunnande. Av den utbildningsplan för grundskollärarlinjen som UHÄ nyligen fastställt framgår dessutom att de blivande lärarna skall få en utbildning av sådant slag att de kan dels ge särskilt stöd åt elever med svårigheter, dels stimulera elever med särskilda förutsättningar. Kraven på lärarutbildningen är med andra ord stora.

En viktig utgångspunkt för konstruktionen av en ny tjänsteorganisation för lärarna i grundskolan måste enligt utskottets mening vara att skolväsendet i olika delar av landet, liksom hittills, skall erbjuda en likvärdig utbildning med hög kvalitet för alla elever. Det är viktigt att det i skolsystemet finns styrmedel som medverkar till likvärdighet i utbildningen.

Lärartjänsterna bör därför konstrueras så att de anknyter till huvudinriktningarna i lärarutbildningen. Ett sådant tjänstesystem är enligt utskottets uppfattning att föredra framför andra alternativ av bl.a. följande skäl.

- Det innebär en bättre garanti för överensstämmelse mellan lärarnas utbildning och tjänstgöring. Riskerna blir mindre för att lärarna kommer att undervisa i ämnen och årskurser för vilka de saknar erforderliga kunskaper och för att det uppstår stora lokala variationer i fråga om lärartjänstens faktiska utformning och innehåll.
- Det får en mer styrande effekt på bl.a. lärarutbildning samt fort- och vidareutbildning. Bristen på sådan styrning skulle på sikt kunna leda till icke önskade variationer mellan olika högskoleenheter i vad gäller lärarutbildningens innehåll.

- Det ger större möjlighet till precisering i fråga om löne- och anställningsvillkor och de turordningsregler som behövs då lärare måste sägas upp på grund av arbetsbrist.
- Det skapar större klarhet för berörda inom lärarutbildningen, hos skolstyrelserna och i rektorsområdena om vilka slag av lärartjänster som faktiskt finns, vad de omfattar och vad som krävs för att inneha dem.

Utskottet ansluter sig alltså till regeringens förslag i budgetpropositionen att tjänsterna bör anknyta till huvudinriktningarna i den nya grundskollärarutbildningen. Enligt utskottets uppfattning bör redan nu klargöras att det skall finnas nio slag av tjänster i grundskolan, nämligen tjänst för

1. åk 1–7 med inriktning mot svenska och samhällsorienterande ämnen
2. åk 1–7 med inriktning mot matematik och naturorienterande ämnen
3. åk 1–7 i specialpedagogik
4. åk 4–9 i svenska och främmande språk
5. åk 4–9 i samhällsorienterande ämnen
6. åk 4–9 i naturorienterande ämnen med eller utan matematik
7. åk 4–9 i praktisk-estetiskt och annat ämne
8. åk 1–9 i praktisk-estetiskt ämne, maskinskrivning eller hemspråk
9. åk 4–9 i specialpedagogik

Utskottet vill i sammanhanget slå fast att lärares tjänstgöring självfallet i största möjliga utsträckning skall avse de ämnen och de stadier för vilka de är utbildade. Enligt utskottets uppfattning är det en angelägen uppgift för den lokala skolledningen att se till att undervisningen på alla stadier och i alla ämnen handhas av lärare som har behörighet för uppgiften. Utskottet återkommer till denna fråga senare (s. 8).

När det gäller tjänsteorganisationen i stort vill utskottet tillägga följande. Inom ramen för principen om överensstämmelse mellan olika slag av tjänster och huvudinriktningar i utbildningen kan det i framtiden finnas behov att ändra antalet tjänster. Utskottet erinrar om att riksdagen våren 1985 beslutat att som sin mening ge regeringen till känna att det bör övervägas om man i studiegången för lärare för årskurserna 4–9 kan medge att vissa orienteringsämnen kombineras med studier i andra ämnen (jfr UbU 1984/85:31, rskr. 1984/85:366). Med anledning härav utreder UHÄ för närvarande frågan om ytterligare ämneskombinationer i utbildningen.

När det gäller utbildningstidens längd för sistnämnda lärare i de olika ämnena inom specialiseringen samhällsorienterande ämnen resp. naturorienterande ämnen med eller utan matematik, anser utskottet att den lokala utbildningsplaneringen bör utgå från att de blivande lärarna skall ha kunskaper motsvarande 40 poäng i vart och ett av de ämnen i vilka vederbörande lärare i första hand avser att specialisera sig. I planeringen bör därvid beaktas de samordningsvinster som kan göras när ämnena och vissa övergripande delar av dessa studeras i en logisk ordning inom ramen för 135 poäng. Regeringen bör uppmärksamma UHÄ och de lokalt utbildningsansvariga på vad utskottet här anfört.

Utskottet konstaterar att svenska som andraspråk samt hemspråk kommer att kunna ingå som specialiseringar i utbildningen för ett antal lärartjänster.

Utskottet har inte något att erinra mot vad föredragande statsrådet anfört beträffande tjänst som lärare för grundutbildningen för vuxna (prop. 1987/88:100 s. 48).

Beträffande tjänstesituationen för behöriga lärare som vid tidpunkten för en tjänstereform innehar sina tjänster med förordnande tills vidare utan tidsbegränsning – i fortsättningen kallade befintliga lärare – och övriga som under årens lopp avlagt en lärarexamen enligt en äldre studieordning vill utskottet anföra följande.

Befintliga lärare bör, som anges i propositionen, på enklaste möjliga sätt kunna övergå i den nya tjänsteorganisationen. Utskottet vill starkt stryka under vikten av enkelhet i själva överföringsförfarandet. Den formella överföringen får enligt utskottets uppfattning inte innebära någon reell förändring i lärarens tjänstgöring. Läraren skall självfallet få *fortsätta* att undervisa i de ämnen för vilka vederbörande fått en utbildning före tjänstereformen även om något av dessa ligger utanför den nya tjänsten.

Den lokala arbetsplaneringen måste därför utgå från att lärare inte skall behöva undervisa i andra ämnen och på andra stadier än dem för vilka de är utbildade, annat än efter fortbildning (jfr UbU 1985/86:1 s. 10–11 och UbU 1986/87:12 s. 30). Om undantag görs från denna regel är det viktigt att skolledningen och den berörda läraren är överens härom. Regeringen bör uppdra åt SÖ och länsskolnämnderna att uppmärksamma de lokalt skolansvariga på vad utskottet här anfört.

Fort- och vidareutbildning som innebär ämnes- och stadiebreddning skall vara frivillig. Befintliga lärare skall få behålla sina tjänstebenämningar.

Som framgått av det föregående delar utskottet föredragande statsrådets uppfattning att den nya tjänsteorganisationen bör gälla för alla lärare i grundskolan resp. grundutbildningen för vuxna. Det bör av regeringen göras klart att befintliga lärare och övriga som avlagt lärarexamen enligt en äldre ordning skall ha samma möjligheter som de nyutbildade lärarna att på lika villkor söka och komma i fråga för lediga lärartjänster i grundskolan resp. grundutbildningen för vuxna. Under en rimlig övergångstid bör vidare vid utlysning av tjänst anges vad den utlysta tjänsten motsvarar bland tidigare tjänster (t.ex. den nya tjänsten 6 motsvarar ämne/ämnen i tidigare tjänst 16–18). Utöver den exemplifiering som finns i budgetpropositionen beträffande tillsättning av tjänst vill utskottet konkretisera med följande exempel.

Om en tjänst för lärare för årskurserna 1–7 utannonseras utan närmare precisering, är såväl lågstadielärare och mellanstadielärare, vilka avlagt lärarexamen enligt en äldre ordning, som nyutbildade lärare för årskurserna 1–7 behöriga att söka. Skolstyrelse skall kunna ange att tjänstgöringen skall omfatta t.ex. enbart lågstadiet. I sådant fall är dels lågstadielärare vilka avlagt lärarexamen enligt en äldre ordning, dels nyutbildade lärare för årskurserna 1–7 behöriga att söka. Om lärare med äldre utbildning tillsätts på tjänst för lärare för årskurserna 1–7 undervisar läraren enbart inom ramen för sin nuvarande behörighet, intill dess vederbörande gjort sig behörig för tjänstgöring i övriga årskurser.

Samma princip gäller t.ex. när tjänst som lärare i naturorienterande ämnen för årskurserna 4–9 utannonseras. Om det därvid inte angetts att sökanden till tjänsten måste ha behörighet i något eller några angivna orienteringsämnen, är självfallet dels alla lärare med behörighet enligt en äldre ordning i något naturorienterande ämne, dels de som genomgått den nya lärarutbildningen i naturorienterande ämnen behöriga att söka. Har däremot skolsty-

relsen angivit att sökanden måste ha behörighet i fysik och kemi, är dels lärare med behörighet enligt en äldre ordning i dessa ämnen, dels nyutbildade lärare i naturorienterande ämnen behöriga att söka.

Den nya tjänsteorganisationen bör få införas vid den tidpunkt som regeringen bestämmer.

Med hänvisning till vad som i det föregående anförts om den nya tjänsteorganisationen för lärare i grundskolan resp. grundutbildning för vuxna m.m. föreslår utskottet att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 och motionerna 1987/88:Ub363 yrkande 1, 1987/88:Ub364, 1987/88:Ub542 yrkande 2 och 1987/88:Ub625 yrkandena 1, 2 och 7 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub253 yrkande 1, 1987/88:Ub332, 1987/88:Ub361 yrkandena 3 och 4 och 1987/88:Ub813 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

I motion 1987/88:Ub813 (vpk) yrkande 1 hävdar motionärerna att föredragande statsrådet har fel när han i budgetpropositionen säger att lärarutbildningsbeslutet inte förutsätter några *förändringar i grundskolans lokala organisation* i form av t.ex. indelning i skolenheter eller krav på omfattande om- eller nybyggnad av skolor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet uppfattar inte uttalandena i budgetpropositionen som styrande för eller inskränkande i den kommunala planeringen. Den kommunala planeringen av t.ex. om- eller nybyggnad av skolor styrs i första hand av kommunernas ekonomi. Frågan om att bygga skollokaler är i dag helt och hållet en kommunal angelägenhet. Motion 1987/88:Ub813 yrkande 1 avstyrks.

I detta sammanhang tar utskottet upp en fråga som berör grundskollärarlinjen. I motionerna 1987/88:Ub361 (c) yrkande 2 och 1987/88:Ub813 (vpk) yrkande 2 föreslås en *förlängning av utbildningen av lärare för årskurserna 1–7* med 20 poäng till 160 poäng bl.a. för att åstadkomma erforderligt utrymme för ämnet engelska. Enligt motion 1987/88:Ub542 (fp) yrkande 1 bör de fördjupade studierna i vad gäller kompetens för att undervisa i årskurs 7 för dessa lärare avse enbart färdighetsämnena svenska, resp. matematik för att man därmed i lärarutbildningen skall kunna bereda erforderligt utrymme för ämnet engelska inom den tidsram om 140 poäng som gäller för denna gren av utbildningslinjen.

Utskottet vill i ärendet anföra följande.

Riksdagens beslut år 1985 om grundskollärarlinje innebär att utbildning av lärare för årskurserna 1–7 skall ske inom en tidsram av 140 poäng. När det gäller utbildningens längd innebär beslutet att nuvarande utbildningstid för klasslärare förlängs med 40 poäng jämfört med tidigare lågstadielärarutbildning och med 20 poäng jämfört med tidigare mellanstadielärarutbildning.

Som utskottet tidigare anfört bör 1985 års lärarutbildningsbeslut ligga fast. En ytterligare förlängning av utbildningstiden skulle medföra extra och ej förutsatta kostnader för såväl stat och kommun som de enskilda individerna. Utskottet, som erinrar om vad som anförts i betänkande UbU 1987/88:2 (s. 5) om lärare i engelska för grundskolan, avstyrker motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 2, 1987/88:Ub542 yrkande 1 och 1987/88:Ub813 yrkande 2.

Syftet med den nya lärarutbildningen är enligt föredragande statsrådet att förbättra undervisningen i grundskolan. Bl.a. gäller det att grundskolan inte tillräckligt bra klarar elever med svårigheter i skolarbetet. Det finns vidare brister i vissa elevers basfärdigheter. Att tillgodose dessa behov var och är enligt statsrådet ett viktigt motiv för hela lärarutbildningsreformen. Det är därför naturligt att också lärarfortbildningen i anslutning till reformen bestäms utifrån dessa behov av förbättringar av arbetet i skolan och utformas så att de kopplas till de övriga insatser som redan görs i kommunerna för att utveckla den egna skolan. I propositionen anges att följande områden bör prioriteras i fortbildningen under de kommande åren:

1. Fortbildning för att utveckla den allmänna och specialpedagogiska kompetensen hos alla lärare i skolan. Syftet med fortbildningen är att förena lärarna i grundsyn och professionalism och att öka deras förutsättningar att hjälpa de elever som möter särskilda svårigheter i skolan. Denna fortbildning kring den allmänna lärarkompetensen bör planeras och i princip också genomföras lokalt. Som exempel på fortbildningsområden nämns de grundläggande sociala förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och inlärning, ett ökat elevansvar i skolan samt ett närmare samarbete mellan skola och hem (prop. 1987/88:100 s. 51–52).

2. Fortbildning av låg- resp. mellanstadielärare i matematik och naturorienterande ämnen samt i svenska. Syftet med fortbildningen är att öka dessa lärares kompetens att träna elevernas grundläggande färdigheter i nämnda ämnen (prop. 1987/88:100 s. 52–53).

3. Fortbildning av högstadielärare i ytterligare ämnen, framför allt i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen samt i matematik. Syftet med fortbildningen är att bredda lärarnas ämneskompetens. Fortbildning som innebär att en lärare utbildar sig i ett nytt ämne bör dock inte vara obligatorisk (prop. 1987/88:100 s. 53).

4. I den mån tillgängliga resurser medger det tillkommer också fortbildning av de lärare som vill och kan vidga sin tjänstgöring över stadiegränserna (prop. 1987/88:100 s. 53).

Fortbildningsinsatserna i anslutning till den nya lärarutbildningen skall enligt budgetpropositionen starta först läsåret 1989/90 och ses som en naturlig fortsättning på redan pågående lokalt utvecklingsarbete i kommunerna. Det betyder att fortbildningen skall bekostas med de medel för lokal skolutveckling som kommunerna erhåller i statsbidrag. Av propositionen framgår dock att hela detta bidrag inte kan disponeras för de fortbildningsbehov som här har redovisats, eftersom det också finns andra angelägna fortbildningsbehov t.ex. skolledarfortbildning, datafortbildning och speciallärarfortbildning. Utöver medlen för lokal skolutveckling kommer regeringen därför fr.o.m. budgetåret 1989/90 att anslå 50 milj.kr. per år under en tioårsperiod som *särskilt bidrag för fortbildning av lärare* i grundskolan med anledning av lärarutbildningsreformen, dvs. sammanlagt en halv miljard kronor i utökade resurser.

I motion 1987/88:Ub806 (m) yrkande 24 föreslås avslag på förslaget om nyssnämnda särskilda bidrag om 50 milj.kr. per år fr.o.m. budgetåret

1989/90. I motionerna 1987/88:Ub361 (c) yrkande 5 och 1987/88:Ub625 (fp) yrkande 4 föreslås däremot 200 resp. 80 milj.kr. årligen under en tioårsperiod för ändamålet. I motionerna 1987/88:Ub278 (fp) yrkande 1 och 1987/88:Ub625 yrkande 6 hemställs om 30 milj.kr. för samma ändamål redan för budgetåret 1988/89.

Utskottet finner det av regeringen föreslagna statsbidragsbeloppet lämpligt avvägt. Regeringens förslag bör godkännas och motionerna 1987/88:Ub278 yrkande 1, 1987/88:Ub361 yrkande 5, 1987/88:Ub625 yrkandena 4 och 6 och 1987/88:Ub806 yrkande 24 avslås.

I ett antal motioner lämnas synpunkter på vilka *fortbildningsbehov för lärarna som bör prioriteras.*

I motion 1987/88:Ub625 (fp) yrkande 5 anförs att de mest angelägna fortbildningsmålen är dels att fortsätta satsningarna på matematik och naturorienterande ämnen samt svenska för lågstadielärare och mellanstadielärare, dels att bredda ämneskompetensen hos högstadielärarna.

När fortbildning av olika slag anordnas inom skolväsendet är det enligt motionerna 1987/88:Ub246 (fp) yrkande 26 och 1987/88:363 (m, fp, c) yrkande 2 viktigt att den i största möjliga utsträckning förläggs till tid då skolundervisning inte pågår. Det anses inte rimligt att fortbildning trasar sönder den undervisning som eleverna har rätt till. När det gäller fortbildning för högstadiets lärare med anledning av lärarutbildningsreformen yrkas i sistnämnda motion (yrkandena 3 och 4) på nya fortbildningsformer inom högskolan, bl.a. distansundervisning i form av korrespondensundervisning med utbildningsmoduler om 20 poäng i resp. orienteringsämne (avgiftsfri litteratur med kommentarhäften, insändningstillfällen och muntliga kurser). Vidare anförs att det kan finnas högstadielärare som är intresserade av utbildning i mellanstadiemetodik i engelska, svenska, matematik eller orienteringsämnen. Eftersom detta behov är begränsat till vissa lärare, bör denna fortbildning i första hand tillhandahållas av utbildningsradion på ljudband och videokassett, så att de enskilda lärarna individuellt kan rekvirera utbildningsmaterialet.

I motion 1987/88:813 (vpk) yrkande 7 vänder sig motionärerna mot påståendet att det långsiktiga målet för fortbildningen skall vara att så långt det är möjligt jämställa de nyutbildade och de nuvarande lärarna i grundskolan och grundutbildning för vuxna i vad gäller såväl den gemensamma och grundläggande kompetensen för alla lärare som kompetensen för olika ämnen eller ämnesgrupper. Fortbildningen måste enligt motionärerna ha vidare syften och innebära en komplettering, som betingas av kunskapsutvecklingen och förändringarna inom ämnena m.m. Sådan fortbildning måste i första hand tillgodoses. Om lärare ges möjlighet att komplettera sin utbildning för undervisning i andra ämnen och i andra årskurser än den vederbörande en gång fått utbildning för, är det enligt motionärerna nödvändigt att kompletteringsutbildningen också kommer kommunens skolväsende till godo i form av att läraren med säkerhet undervisar i de ämnen och årskurser för vilka han eller hon fått en ny utbildning.

Enligt motion 1987/88:Ub361 (c), yrkande 4 delvis, yrkas på en höjd ambitionsnivå när det gäller att ge nu yrkesverksamma lärare tillgång till en

sådan fort- och vidareutbildning att deras kompetens blir jämförbar med de nyutbildades. Till de prioriterade fortbildningsinsatserna bör fogas sådan fortbildning som innebär möjligheter till tjänstgöring över stadiegränserna. Motsvarande synpunkter framförs i motion 1987/88:Ub253 (fp) yrkande 2.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

När det gäller yrkande 5 i motion 1987/88:Ub625 (fp) om hur olika fortbildningsbehov skall prioriteras finns som utskottet ser det ingen grundläggande motsättning mellan motionärernas yrkande och regeringens förslag. Anledningen härtill är att den allmänna fortbildningen för alla, vilken bör planeras och i princip också genomföras lokalt, har avsevärt mindre omfattning än fortbildningen för ämnesfördjupning. I propositionen anges omfattningen av den förstnämnda fortbildningen till två eller tre veckor. Till en del kan den allmänna fortbildningen enligt propositionen ske på studiedagstid. Därmed kommer den att ta i anspråk endast en liten del av fortbildningsresurserna. När det gäller fördelning av ifrågavarande fortbildningsresurser ställs därför inte den allmänna fortbildningen i praktiken mot den ämnesinriktade, dvs fortbildningen av dels lågstadielärare resp. mellanstadielärare i matematik och naturorienterande ämnen samt svenska, dels högstadielärare i ytterligare ämnen (jfr UbU 1984/85:31, rskr. 1984/85:366).

Inför kommande fortbildning av skolans lärare är det angeläget att man prövar nya vägar för att distribuera utbildning. Utskottet har erfarit att universitetet i Uppsala innevarande år för första gången ger en distanskurs om 10 poäng i geografi. Syftet med kursen är att ge lärare i historia, samhällskunskap och religionskunskap, vilka saknar ämnet geografi i sin examen, en kompletterande högskoleutbildning i ämnet. Det fortsatta utvecklingsarbetet har som mål att bygga upp ett samlat program i orienteringsämnena med 20-poängskurser på distans i samtliga ämnen. Till kurserna kommer studiematerial och olika hjälpmedel att framställas för att underlätta distansstudierna. Under läsåret 1988/89 kommer vidare en distanskurs om 5 poäng i matematik att utarbetas. Den utgör första ledet i en planerad 20-poängsutbildning.

Kurser av detta slag är enligt utskottets mening viktiga eftersom de vänder sig till fast anställda lärare, som i regel är bundna till hemorten av familj och yrke. Ekonomiskt betyder en sådan uppläggning minskade kostnader för resor och uppehälle på studieorten samt minskade kostnader för vikarier i skolan. Av propositionen framgår att länsskolnämnderna vid fördelningen av föreslaget särskilt bidrag om 50 milj.kr. för fortbildning skall prioritera kommuner som valt att pröva pedagogiskt och ekonomiskt nya och effektiva former för fortbildning.

Utskottet anser att man måste finna sådana former för uppläggningen av fortbildningen att det blir möjligt att i huvudsak förlägga densamma till tid då skolundervisning inte pågår.

Regeringen har den 10 mars 1988 i proposition 1987/88:125 med förslag om tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1987/88 lagt fram förslag i vad avser utbildningsradions medverkan i viss fortbildning.

När det gäller fortbildning som skall möjliggöra för lärare att vidga sin tjänstgöring över stadiegränserna är utskottet, i likhet med vad som anförts i propositionen och motion 1987/88:Ub813, inte berett att förorda en generell

sådan fortbildning för alla lärare. I den mån tillgängliga resurser medger det bör dock en fortbildning kunna komma till stånd, som riktas till sådana lärare som själva önskar det och som av skolstyrelsen bedöms skola tjänstgöra i årskurser som de i dag inte kan anses ha behörighet för. En sådan fortbildning bör emellertid inte anordnas förrän de tidigare angivna tre fortbildningsbehoven blivit tillgodosedda.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 och motionerna 1987/88:Ub246 yrkande 26, 1987/88:Ub363 yrkandena 2, 3 och 4, 1987/88:Ub625 yrkande 5 och 1987/88:Ub 813 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub253 yrkande 2 och 1987/88:Ub361 yrkande 4 delvis som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om angelägna fortbildningsbehov.

Enligt motion 1987/88:813 (vpk) yrkande 4 är det viktigt att man på ett målmedvetet sätt utnyttjar bidragen till lokal skolutveckling under anslagen till grundskolan, gymnasieskolan och kommunal utbildning för vuxna och de statliga medlen för skolväsendets behov under anslaget B 8. Fortbildning m.m., vidare de särskilda statliga satsningarna på avgränsade områden (t.ex. kultur i skolan) och slutligen den tidsresurs som ryms inom studiedagssystemet och de personalutvecklingsmedel som finns i de kommunala budgetarna. Utnyttjandet av alla dessa *resurser för fortbildning bör samordnas* på ett bättre sätt än vad hittills skett. Vidare anför motionärerna att det finns en risk för att de samlade fortbildnings- och skolutvecklingsresurserna nu på ett oöverlagt sätt styrs över mot grundskolan. Detta får enligt motionärerna inte ske.

Utskottet delar uppfattningen att det är viktigt att de tillgängliga resurserna för personalutbildning för skolans behov används på effektivast möjliga sätt. Genom noggrann planering och samordning av befintliga resurser – såväl statliga som kommunala – bör det vara möjligt att tillgodose de viktigaste utbildningsbehoven i de skilda skolformerna. Det är nödvändigt att all fortbildning utgår från klara prioriteringar.

Utskottet konstaterar att de fortbildningsförslag som läggs fram i propositionen beträffande lärarna i grundskolan och grundutbildningen för vuxna, enligt föredragande statsrådet inte innebär att andra lärargruppers speciella behov av fortbildning skall eftersättas. Enligt hans mening finns inte några förutsättningar att generellt utnyttja de resurser, som beräknas för fortbildning av lärare i gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen, för fortbildning av lärare i grundskolan och grundutbildningen för vuxna.

Utskottet, som ansluter sig till föredragande statsrådets ställningstagande, anser att yrkande 4 i motion 1987/88:Ub813 i stort är tillgodosett med vad utskottet anfört, varför det bör avslås av riksdagen.

Hemställan

Åberopande vad som anförts hemställer utskottet

1. beträffande *begäran om förslag till ny lärarutbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub230 yrkande 10 och 1987/88:Ub806 yrkandena 22 och 23,

2. beträffande *de nya tjänsteorganisationerna för lärare i grundskolan resp. grundutbildningen för vuxna m.m.*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 och motionerna 1987/88:Ub363 yrkande 1, 1987/88:Ub364, 1987/88:Ub542 yrkande 2 och 1987/88:Ub625 yrkandena 1, 2 och 7 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub253 yrkande 1, 1987/88:Ub332, 1987/88:Ub361 yrkandena 3 och 4, sistnämnda yrkande delvis och 1987/88:Ub813 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande *förändringar i grundskolans lokala organisation, m.m.*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub813 yrkande 1,

4. beträffande *förlängning av utbildningen för lärare för årskurserna 1–7 av grundskolan, m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 2, 1987/88:542 yrkande 1 och 1987/88:Ub813 yrkande 2,

5. beträffande *särskilt bidrag till fortbildning av lärare*

att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Ub278 yrkande 1, 1987/88:Ub361 yrkande 5, 1987/88:Ub625 yrkandena 4 och 6 och 1987/88:Ub806 yrkande 24 godkänner vad som förordats i proposition 1987/88:100,

6. beträffande *prioritering av fortbildningsbehoven*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 och motionerna 1987/88:Ub246 yrkande 26, 1987/88:Ub363 yrkandena 2, 3 och 4, 1987/88:Ub625 yrkande 5 och 1987/88:Ub813 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub253 yrkande 2 och 1987/88:Ub361 yrkande 4 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *samordning av resurser för fortbildning av lärare m.m.*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub813 yrkande 4.

Stockholm den 22 mars 1988

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ylva Annerstedt (fp), Ingvar Johnsson (s), Göran Allmér (m), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Kristina Svensson (s), Kerstin Keen (fp), Rinaldo Karlsson (s) och Marianne Andersson (c).

1. Begäran om förslag till ny lärarutbildning (mom. 1)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet vill" och på s. 5 slutar med "22 och 23" bort ha följande lydelse:

Riksdagen har nu en sista möjlighet att riva upp det enligt utskottets mening felaktiga beslutet år 1985 att införa en ny lärarutbildning på en särskild grundskollärarlinje. Förberedelserna för den förestående förändringen av lärarutbildningen bör avbrytas. Utskottet föreslår att följande riktlinjer i stället läggs till grund för ett nytt riksdagsbeslut:

- Lärarutbildningen skall ske på två utbildningslinjer, en klasslärarlinje (låg- och mellanstadiet) och en ämneslärarlinje (högstadiet och gymnasieskolan).
- Klasslärarutbildningen skall innehålla två varianter, en för årskurserna 1–4 och en för årskurserna 3–6. Varianten för de lägre årskurserna skall delvis integreras med förskollärarens utbildning för att underlätta barnens övergång från förskolan till grundskolan.
- För att undervisa på högstadiet skall krävas en utbildning om i normalfallet minst 40 poäng per ämne. Det ger det ämneskunnande som behövs för att lärarna skall kunna motsvara de krav som ställs.
- För undervisning i svenska på högstadiet skall krävas en utbildning om minst 80 poäng i ämnet.
- Möjligheter skall finnas för ämneslärare att i sina ämnen "hämta upp" eleverna redan på mellanstadiet. Klasslärare med särskild kompetens skall kunna följa eleverna i något ämne på högstadiet. Högstadielärarna skall efter ämnesfördjupning kunna bli behöriga för undervisning också i gymnasieskolan.

Vad utskottet här anfört om en ny utbildning för lärarna i grundskolan bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub806 yrkandena 22 och 23 och med anledning av motion 1987/88:Ub230 yrkande 10 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

> 1. beträffande *begäran om förslag till ny lärarutbildning*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub806 yrkandena 22 och 23 och med anledning av motion 1987/88:Ub230 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. De nya tjänsteorganisationerna för lärare i grundskolan resp. grundutbildning för vuxna, m.m. (mom. 2)

Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk) och Marianne Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Skolan är" och på s. 9 slutar med "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Utskottet avvisar regeringens förslag till tjänsteorganisation och förordar

ett system med endast *en* grundskollärartjänst. Enligt utskottet måste dock SÖ:s förslag i frågan kombineras med *skärpta krav på överensstämmelse mellan lärarens utbildning och tjänstgöring*. Utskottet menar att kravet på 75 % överensstämmelse därvidlag måste vara ett minimikrav.

När läraren väl är anställd är han eller hon skyldig att enligt skolförordningen undervisa även i ämnen som han eller hon saknar utbildning för. Utskottet anser att det här bör införas en maximigräns för omfattningen, av samma slag som vid nyanställning.

För att stärka den enskilde lärarens ställning i detta avseende bör det i skolförordningen införas en regel om att det alltid krävs ett medgivande från lärarens sida för att skyldighetsparagrafen skall få tillämpas.

Regeringen bör ges i uppdrag med utgångspunkt i vad som anförts i motionerna 1987/88:Ub361 och 1987/88:Ub813 att utforma ett nytt och fullständigt förslag till tjänsteorganisation och därefter återkomma till riksdagen med en proposition i ärendet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *de nya tjänsteorganisationerna för lärare i grundskolan resp. grundutbildningen för vuxna, m.m.*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub361 yrkandena 3 och 4, med anledning av motionerna 1987/88:Ub253 yrkande 1, 1987/88:Ub332 och 1987/88:Ub813 yrkande 8 och med avslag på proposition 1987/88:100 och motionerna 1987/88:Ub363 yrkande 1, 1987/88:Ub364, 1987/88:Ub542 yrkande 2 och 1987/88:Ub625 yrkandena 1, 2 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Förändringar i grundskolans lokala organisation, m.m. (mom. 3)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet uppfattar" och slutar med "yrkande 1 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen bör uttala att kommunerna med anledning av lärarutbildningsbeslutet bör kunna överväga förändringar av grundskolans lokala organisation, t.ex. indelning i skolenheter, eller av dess lokalbestånd i form av om- eller nybyggnader. Utskottet hänvisar i övrigt till vad som anförts i frågan i motion 1987/88:Ub813.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *förändringar i grundskolans lokala organisation, m.m.*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Förlängning av utbildningen för lärare för årskurserna 1–7 av grundskolan, m.m. (mom. 4)

Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk) och Marianne Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Riksdagens beslut" och slutar med yrkande 2 bort ha följande lydelse:

Av UHÄ:s rapport till regeringen den 11 mars 1987 framgår att UHÄ inte funnit det möjligt att anordna utbildning i engelska för samtliga studerande inom grundskollärarlinjens gren för årskurserna 1–7 inom ramen för 140 poäng. Utbildningen borde, anför UHÄ, därför förlängas till 160 poäng. UHÄ ansåg sig emellertid förhindrat av riksdagsbeslutet att i det fortsatta planeringsarbetet utgå från en sådan lösning utan föreslog i stället att engelska erbjuds som ett tillval omfattande 15 poäng för endast en fjärdedel av de studerande. Även detta förslag står enligt utskottets mening i strid med riksdagsbeslutet.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en förlängning av utbildningen för lärare för årskurserna 1–7 från 140 poäng till 160 poäng. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *förlängning av utbildningen för lärare för årskurserna 1–7 av grundskolan, m.m.*
> att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 2 och 1987/88:Ub813 yrkande 2 och med avslag på motion 1987/88:Ub542 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Särskilt bidrag till fortbildning av lärare (mom. 5)

Under förutsättning av bifall till reservation 1

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "24 avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet har uppfattningen att det inte finns skäl att anvisa medel för ett särskilt bidrag till fortbildning av lärare med anledning av att en ny lärarutbildning på en särskild grundskollärarlinje startar läsåret 1988/89. Regeringens förslag i denna del bör därför avslås. Fortbildning för grundskolans lärare bör anordnas i den omfattning som är möjlig inom ramen för de reguljära statliga resurserna för ändamålet.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

> 5. beträffande *särskilt bidrag till fortbildning av lärare*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub806 yrkande 24 avslår proposition 1987/88:100 och motionerna 1987/88:Ub278 yrkande 1, 1987/88:Ub361 yrkande 5 och 1987/88:Ub625 yrkandena 4 och 6,

6. Särskilt bidrag till fortbildning av lärare (mom. 5)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "24 avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen fr.o.m. budgetåret 1989/90 bör anslå 80 milj.kr. per år under en tioårsperiod för fortbildning av lärare i grundskolan med anledning av lärarutbildningsreformen, dvs. sammanlagt 800 milj.kr. i utökade resurser. Vidare bör riksdagen för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr. för samma ändamål.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *särskilt bidrag till fortbildning av lärare*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub278 yrkande 1 och 1987/88:Ub625 yrkandena 4 och 6, med anledning av proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub361 yrkande 5 samt med avslag på motion 1987/88:Ub806 yrkande 24 till *Särskilt bidrag till fortbildning av lärare i grundskolan* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr. samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Särskilt bidrag till fortbildning av lärare (mom. 5)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "24 avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen fr.o.m. budgetåret 1989/90 bör anslå 200 milj.kr. per år under en tioårsperiod för fortbildning av lärare i grundskolan med anledning av lärarutbildningsreformen, dvs. sammanlagt 2 miljarder kronor i utökade resurser.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *särskilt bidrag till fortbildning av lärare*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub361 yrkande 5, med anledning av proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub625 yrkandena 4 och 6 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub278 yrkande 1 och 1987/88:Ub806 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Prioritering av fortbildningsbehoven (mom. 6)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "När det" och på s. 13 slutar med "angelägna fortbildningsbehov" bort ha följande lydelse:

Utskottet har den uppfattningen att regeringen bör höja ambitionsnivån när det gäller attt ge nu yrkesverksamma lärare tillgång till en sådan fort- och vidareutbildning att deras kompetens blir jämförbar med de nyutbildades. Till de prioriterade fortbildningsinsatserna bör därför fogas även sådan fortbildning som innebär möjligheter till tjänstgöring över stadiegränserna.

En annan viktig anspekt på fortbildningens inriktning är enligt motionärerna att den skall främja en jämnare könsfördelning i skolan. Inför kommande fortbildning av skolans lärare är det vidare angeläget att pröva nya vägar för att distribuera utbildning, t.ex. distansundervisning med utnyttjande av utbildningsradion eller i andra former.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *prioritering av fortbildningsbehoven*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub361 yrkande 4 delvis och 1987/88:Ub253 yrkande 2, med anledning av proposition 1987/88:100 och motionerna 1987/88:Ub246 yrkande 26 och 1987/88:Ub363 yrkandena 2, 3 och 4 samt med avslag på motion 1987/88:Ub625 yrkande 5 och 1987/88:Ub813 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Samordning av resurser för fortbildning av lärare m.m. (mom. 7)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är viktigt att man på ett målmedvetet sätt utnyttjar bidragen till lokal skolutveckling under anslagen till grundskolan, gymnasieskolan och kommunal utbildning för vuxna och de statliga medlen för skolväsendets behov under anslaget B 8. Fortbildning m.m., vidare de särskilda statliga satsningarna på avgränsade områden (t.ex. kultur i skolan), och slutligen den tidsresurs som ryms inom studiedagssystemet och de personalutvecklingsmedel som finns i de kommunala budgetarna. Utnyttjandet av alla dessa resurser bör samordnas på ett bättre sätt än vad hittills skett. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *samordning av resurser för fortbildning av lärare m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. De nya tjänsteorganisationerna för lärare i grundskolan resp. grundutbildningen för vuxna (mom. 2)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anför:

Då majoritet inte kunnat uppnås i utskottet för att riva upp riksdagsbeslutet i lärarutbildningsfrågan år 1985, har vi funnit skäl att delta i utformningen av föreliggande förslag till en ny tjänsteorganisation för grundskolans lärare.

2. Förändringar i grundskolans lokala organisation, m.m. (mom. 3)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anför:

Vi är djupt oroade över skolministerns negativa inställning till framtida organisatoriska förändringar i grundskolan. Redan i vårt utbildningspolitiska handlingsprogram från år 1981 kunde vi konstatera att nuvarande stadieindelning i grundskolan saknar motsvarighet i barnens utveckling och endast är motiverad utifrån lärarnas utbildning, tjänstekonstruktion och de olika delningstalen vid tilldelning av statsbidrag. Stadieövergångarna innebär ofta stora omställningssvårigheter för eleverna med lärarbyten och nya klassgrupperingar. För klarhetens skull vill vi dock säga att inte heller vi avser att föreslå omfattande och snabba förändringar med betydande krav på ny- eller ombyggnad av skolans lokaler. Vad vi däremot avser är att ta vara på möjligheter som framgent kommer att erbjudas att organisera verksamheten på ett mer flexibelt sätt med möjlighet till lokal anpassning. Därför borde inte tjänstekonstruktionen utformas så att den i sig innebär en låsning i detta avseende.

gotab Stockholm 1988 14912